

Кадук А.М.,

заступник директора з навчальної роботи
та цифрової трансформації освіти
Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

Унгурян І.К.,

завідувач кафедри педагогіки, психології
та теорії управління освітою
Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,
кандидат педагогічних наук

Федунович-Швед О.Т.,

доцент кафедри методики викладання
суспільно-гуманітарних дисциплін
Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,
кандидат філологічних наук

СУПЕРВІЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У сучасному освітньому просторі, що стрімко змінюється, постійний професійний розвиток є запорукою успіху та ефективності. Освітні зміни дають можливість педагогічним працівникам розвивати професійну компетентність, а також створюють нові напрями для їхнього фахового вдосконалення. Для того, щоб педагоги могли ефективно виконувати свої обов'язки, їм необхідна підтримка та супровід у формуванні особистої траєкторії професійного розвитку; у задоволенні власних потреб і запитів. Це, зі свого боку, зумовлює необхідність упровадження новаторських підходів до роботи з педагогами, створення нових інструментів та освітніх ресурсів, що сприятимуть їхньому особистісному та фаховому зростанню.

Однією з таких інноваційних форм є супервізія, яка має на меті забезпечити педагогічним працівникам професійну підтримку та допомогу для подальшого розвитку відповідно до вимог професійних та державних освітніх стандартів.

Правові засади супервізії визначає Порядок надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії), затверджений наказом МОН України від 14.06.2024 №855 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06.08.2024 за №1201/42546 [3] (далі – Порядок). Порядок регулює супервізію для педагогів, що працюють у закладах загальної середньої освіти, а ці методичні рекомендації деталізують складові супервізійного процесу та алгоритм професійної підтримки вчителів. Важливо зазначити, що результати супервізії не можуть бути використані для застосування дисциплінарних стягнень до педагога, який отримує супервізійну підтримку, оскільки цей процес відбувається на добровільних засадах і покликаний сприяти вдосконаленню професійної діяльності та професійному розвитку педагогічного працівника.

Варто зауважити, що супервізію проводять державною мовою, дотримуючись принципів освітньої політики та діяльності, визначених статтею 6 Закону України «Про освіту»

[5]. Обробку персональних даних учасників супервізії здійснюють згідно з вимогами Закону України «Про захист персональних даних» [4].

Супервізія – комплекс заходів з надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам на добровільних засадах, що сприятиме вдосконаленню їхньої професійної діяльності та професійному розвитку [3].

Супервізант (отримувач послуг супервізії) – педагогічний працівник, який потребує фахової підтримки і допомоги в удосконаленні професійної діяльності та професійному розвитку [3].

Супервізор (надавач послуг супервізії) – фахівець у сфері загальної середньої освіти, який здійснює комплекс заходів з надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам.

Супервізія – це інноваційна форма професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам. Це не контроль чи оцінювання, а партнерська взаємодія між супервізантом та супервізором, спрямована на особистісне та професійне зростання супервізанта.

Процес супервізії базується на десяти основоположних принципах [6], а саме:

- *людиноцентризм*: взаємодія супервізора та супервізанта будується на повазі до цінностей, врахуванні індивідуальних професійних потреб та пріоритетів кожного учасника;
- *доступність*: зміст, форми та методи супервізії обирають відповідно до потреб, запитів та досвіду всіх учасників супервізії;
- *відповідальність*: усі сторони супервізійного процесу відповідально ставляться до виконання поставлених завдань;
- *академічна доброчесність*: учасники дотримуються норм професійної етики, законодавства про авторське право, надають достовірну інформацію та об'єктивно оцінюють результати;
- *академічна свобода*: супервізор та супервізант мають свободу у виборі змісту, форм та методів супервізії на кожному з етапів;
- *добровільність*: супервізію здійснюють лише за взаємною згодою всіх сторін;
- *об'єктивність та неупередженість*: учасники повинні ставитися до потреб, можливостей та результатів діяльності один одного об'єктивно та без упереджень;
- *гуманізм та демократизм*: формують основу позитивної взаємодії, що включає повагу до особистості, прийняття різноманітності, можливість вільного висловлювання думки та відсутність дискримінації.

Супервізія сприяє навчанню протягом життя як для супервізанта, так і для супервізора, що підкреслює її значущість для професійного зростання. Окрім того, учасники супервізії набувають досвіду один в одного. **Супервізант** отримує досвід на основі індивідуального підходу до його ситуації та кращих практик, що йому надає супервізор, а **супервізор**, своєю чергою, отримує новий кейс, що підвищує рівень його професійної майстерності [1].

Основні цілі супервізії:

- підвищення професійної компетентності: допомога в удосконаленні педагогічних навичок, опануванні нових методик та технологій навчання;
- рефлексія професійної діяльності: спільний аналіз уроків, взаємодії з учнями та батьками, виявлення сильних сторін та зон для зростання;
- емоційна підтримка та профілактика вигорання: надання простору для обговорення труднощів, емоційного стану, пошуку рішень для подолання стресу;
- розширення професійного світогляду: обмін досвідом, розгляд різних підходів до вирішення педагогічних завдань;
- розвиток самостійності та відповідальності: заохочення педагога до самоаналізу та пошуку власних рішень.

Супервізія є корисною для будь-якого педагога незалежно від досвіду та стажу роботи.

Особливо вона рекомендована:

- *молодим спеціалістам*: для адаптації до професії, подолання перших труднощів та формування ефективних стратегій роботи;
- *педагогам, які відчують професійне вигорання*: для відновлення мотивації, пошуку ресурсів та нових смислів у професійній діяльності;
- *педагогам, які прагнуть вдосконалити свої навички*: для опанування інноваційних методик, покращення взаємодії з учнями та батьками, розвитку лідерських якостей;
- *педагогам, які зіштовхуються зі складними ситуаціями*: для аналізу проблемних кейсів, пошуку оптимальних рішень та розвитку стресостійкості;
- *педагогам, які працюють з учнями з особливими освітніми потребами*: для отримання спеціалізованої підтримки та консультацій.

Процедура здійснення супервізії

Процедура здійснення супервізії, регламентована Порядком, може бути ініційована різними суб'єктами: безпосередньо педагогом, адміністрацією закладу освіти, органами батьківського самоврядування або управлінням освітою. Проте ключовою умовою є **обов'язкова згода всіх сторін**, без якої супервізія неможлива.

Мотиви для ініціювання супервізії можуть відрізнятися. Так педагог звертається за супервізією, коли відчуває потребу в професійній підтримці та допомозі для подальшого розвитку своєї кар'єри.

Адміністрація закладу освіти ініціює супервізію, вбачаючи в ній спосіб підвищити якість викладання предметів.

Органи батьківського самоврядування можуть виступити ініціатором здійснення супервізії, прагнучи забезпечити кращі можливості для навчання своїх дітей через підвищення професійного рівня вчителя та освоєння передових практик.

Органи управління освітою можуть ініціювати супервізію з метою підвищення загальної якості освітніх послуг у громаді.

Незважаючи на ініціатора, учитель є центральною фігурою в процесі супервізії. Без його **добровільної згоди**, розуміння суті процесу та впевненості у його користі проведення супервізії буде недоречним та неефективним.

У виборі супервізора вирішальним є слово самого супервізанта. Саме педагог повинен визначити, які послуги він бажає отримати і хто найкраще зможе йому їх надати.

Інформацію про супервізорів, які пройшли підготовку з надання послуг супервізії у сфері загальної середньої освіти Чернівецької області, можна знайти на сайті Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області» за покликанням: <https://tinyurl.com/28554dqz>.

Кроки для замовлення супервізії

1. Визначення потреби в супервізії: самооцінювання власної професійної діяльності може допомогти виявити сфери, де вам потрібна підтримка. Ви можете використовувати інструменти самооцінювання, подібні до тих, що представлені у збірці діагностичних матеріалів «Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності» (наприклад, графік рівня розвитку компетентностей педагогічних працівників, що дозволяє візуально демонструвати компетентності, на які варто звернути увагу) [7].

2. Вибір супервізора. Педагогічний працівник (супервізанта) обирає зі [списку](#) супервізора, напрями діяльності якого є дотичними до проблеми, сформульованої в запиті. Важливо обрати супервізора, з яким вам буде комфортно працювати та якому ви довіряєте.

3. Педагогічний працівник, який потребує професійної підтримки (супервізанта), погоджує з керівником свого закладу освіти запит на проведення супервізії, у якому вказує прізвище, ім'я та по батькові обраного зі списку супервізора, повідомляючи про це КЗ «ІППОЧО», заповнивши форму: <https://forms.gle/WBt7dQeBw5PtSJou9>.

4. КЗ «ІППОЧО» повідомляє супервізора про запит та надсилає контакти супервізанта. Супервізор контактує із супервізантом. Вони разом уточнюють запит, обговорюють строки проведення супервізії, домовляються про формат супервізії (дистанційний, очний, очно-дистанційний).

5. Керівник закладу освіти супервізанта надсилає [запит](#) на проведення супервізії на електронну скриньку Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області» cv_ipo@ukr.net. Запит ОБОВ'ЯЗКОВО має бути на бланку закладу освіти.

6. Між КЗ «ІППОЧО», супервізором та супервізантом укладається домовленість про здійснення супервізії, що оформляють як трьохсторонній договір.

7. Далі відбувається процес супервізії, що передбачає регулярні зустрічі, під час яких обговорюються професійні питання, аналізуються складні ситуації, надаються рекомендації та відбувається спільний пошук рішень. Важливо пам'ятати, що супервізор не дає готових відповідей, а сприяє розвитку вашої здатності самостійно вирішувати проблеми.

8. По завершенню супервізор надає супервізанту свідоцтво про проходження супервізії. Його підписує супервізор та погоджує керівник закладу освіти, у якому здійснювалась супервізія.

Ефективна взаємодія під час супервізії є важливою для досягнення максимальної ефективності супервізії, тому рекомендуємо:

- **бути відкритим до діалогу:** діліться своїми думками, почуттями та викликами;
- **активно слухати:** уважно сприймайте зворотний зв'язок та рекомендації супервізора;
- **бути готовим до саморефлексії:** критично оцінюйте власну діяльність, шукайте шляхи для вдосконалення;
- **визначати конкретні цілі:** перед початком супервізії чітко сформулюйте, чого ви очікуєте від цього процесу;
- **дотримуватися домовленостей:** пунктуальність та відповідальність сприяють продуктивній роботі;
- **застосовувати отримані знання:** намагайтеся впроваджувати рекомендації супервізора у свою практичну діяльність.

Супервізія є потужним інструментом професійного розвитку, який дозволяє педагогам не лише вдосконалювати свої навички, а й отримувати емоційну підтримку, попереджати вигорання та залишатися натхненними у своїй важливій місії. Не бійтеся звертатися за цією послугою, адже це інвестиція у ваш особистий та професійний розвиток.

Список використаних джерел та літератури

1. Борисенко Ю. Ціннісні аспекти супервізії в освіті. УІПО. 2024. 13 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/12_czinnisni-aspekty-superviziyi-v-osviti.pdf.
2. Гладкова Г., Новик І. Інструменти для супервізії. УІПО. 2024. 10 с. URL: https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2024/10/3_instrumenty-superviziyi.pdf.
3. Порядок надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії) : наказ МОН від 14.06.2024 №855 (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 06 serpnia 2024 r. za №1201/42546). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE42546?an=2>.
4. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. №2297-VI: станом на 27 квітня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII: станом на 24 березня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
6. Стягунова О. Принципи, форми та методи супервізії. УІПО. 2024. 14 с. URL: https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2024/10/7_pryncypy-metody-taformy-superviziyi.pdf.
7. Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності : збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г. Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О. Федоренко; за заг.ред. І. Новик. Київ : УІПО, 2024. 102 с.